

Ємець Олег Миколайович – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ

ПОШУК ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ МВС УКРАЇНИ ФАКТИЧНИХ ДАНИХ ПРО ЗВІДНИЦТВО ДЛЯ РОЗПУСТИ

Розглянуто питання, пов'язані з пошуком оперативними підрозділами МВС України фактичних даних про звідництво для розпусти. Проведено загальний аналіз правового забезпечення боротьби з цим злочином. Визначено об'єкти та напрями такого пошуку.

Ключові слова: звідництво; розпуста; оперативні підрозділи МВС України; оперативний пошук.

Рассмотрены вопросы, связанные с поиском оперативными подразделениями МВД Украины фактических данных о сводничестве для разврата. Проведен общий анализ правового обеспечения борьбы с этим преступлением. Определены объекты и направления такого поиска.

Ключевые слова: сводничество; разврат; оперативные подразделения МВД Украины; оперативный поиск.

The questions connected with procuration for debauchery data search conducted by Ministry of Internal Affairs of Ukraine are considered in article. The general analysis of legal support of fight against this crime is carried out; objects of such a search and its direction are defined.

Keywords: procuration; debauchery; Ministry of Internal Affairs of Ukraine; detective activity.

Однією з найдавніших професій вважається проституція, однак часто від такого «промислу» найбільші прибутки отримує не та особа, яка надає сексуальні послуги, а та, що організувала й контролює аморальний бізнес, займається звідництвом із метою розпусти. На жаль, такі протиправні

діяння продовжують учинюватись і в сучасній Україні. Так, у березні 2013 року столичні правоохоронці викрили звідниць, які організовували «дозвілля» клієнтам престижних готелів. Двадцятисемирічна мешканка Вінницької області розповіла оперативним працівникам, що за власні кошти розмістила рекламу в буклетах і виготовила візитні картки, які залишила у співробітників готелю. Реклама була досить стислою та прозорою: фото оголеної дівчини і номер телефону. З метою розширення кола клієнтів до секс-бізнесу затримана залучала своїх подруг. Тож, зателефонувавши за вказаним номером, чоловік завжди міг замовити дівчину на власний смак. Прибуток, як правило, ділили навпіл [1].

У квітні 2013 року міліція викрила звідницю, яка займалася пошуком клієнтів для своїх «працівниць». Вона в мережі Інтернет розміщувала оголошення з пропозицією приємно провести час у товаристві однієї чи двох дівчат, які забезпечать клієнту «максимальний релакс». У звичайній чернігівській багатоповерхівці двадцятирічні дівчата надавали сексуальні послуги охочим до «полунички» чоловікам, а іноді й сімейним парам. Ціна питання – 500 грн за годину сексуальних утіх з однією дівчиною, в іншому разі ціну обговорювали з клієнтом на місці. Студентки належали до незаможних верств населення, деякі з них навіть перебували в шлюбі, мали дітей. Так, чоловік однієї з дівчат знав, чим займається його дружина, але через своє безробіття не звертав на це уваги [2].

У червні 2013 року співробітники відділу боротьби з торгівлею людьми та злочинами проти моральності Управління карного розшуку ГУМВС України в АР Крим припинили діяльність бару, в якому, крім міцних спиртних напоїв, клієнтам надавали ще й інтимні послуги. У закладі працювали три жінки: двадцяти, тридцяти трьох і тридцяти восьми років, у тому числі своєрідний «сімейний підряд» – мати й донька. Правоохоронці встановили, що власниця закладу організовувала й виїзди дівчат до замовників. Однак їм було заборонено давати номери своїх телефонів і брати гроші з клієнтів. Плату отримувала сама власниця [3].

Викладене засвідчує, що факти звідництва для розпусти в нашій державі непоодинокі, а отже, необхідно постійно

здійснювати заходи щодо виявлення та припинення таких злочинів. Багато вчених присвятили свої наукові праці вивченню питань, пов'язаних із захистом суспільної моралі, теоретичними засадами проведення оперативного пошуку, зокрема В. Ц. Абрамян, В. І. Василичук, А. А. Васильєв, М. Г. Вербенський, В. К. Весельський, І. О. Воронов, В. Я. Горбачевський, О. М. Джу́жа, О. О. Дульський, О. Б. Западнюк, К. Б. Левченко, В. А. Некрасов, Д. Й. Никифорчук, О. С. Пироженко, М. А. Погорецький, В. В. Пясковський, В. П. Шеломенцев. Однак проблема протидії звідництву для розпусти лишається актуальною. Очевидною є необхідність пошуку сучасних ефективних алгоритмів дій оперативних підрозділів МВС України щодо виявлення ознак такого злочину, які б відповідали чинному правовому забезпеченню боротьби зі злочинністю.

З огляду на це, метою статті є дослідження комплексу питань, пов'язаних із пошуком фактичних даних оперативними підрозділами МВС України про звідництво для розпусти. Згідно з метою сформульовано такі завдання: провести загальний аналіз правового забезпечення боротьби зі звідництвом; вивчити особливості пошуку фактичних даних про ці злочини оперативними підрозділами МВС України; визначити об'єкти та напрями такого пошуку.

Відповідальність за звідництво для розпусти передбачено ст. 302 Кримінального кодексу (КК) України [4]. Воно є своєрідним посередництвом, що передбачає сприяння добровільним сексуальним стосункам незнайомих осіб між собою, може полягати в знайомстві або організації зустрічей таких осіб, у пошуку осіб, які згодні займатися розпуствою, у схилянні осіб до розпусти тощо [5, с. 897]. Однак навіть досить тривале існування норми про кримінальну відповідальність за створення або утримання місць розпусти та звідництво не дає можливості на практиці уникнути проблем стосовно тлумачення ознак об'єктивної сторони складу злочину, визначення яких можливе лише шляхом конкретизації змісту понять і термінів у відповідних рекомендаціях, які на підставі узагальнення практики застосування закону про кримінальну відповідальність надаватиме Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ [6, с. 135].

Зауважимо, що до завдань оперативно-розшукової діяльності належать пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб і груп, відповідальність за які передбачено КК України [7]. Пошук і фіксація фактичних даних про звідництво для розпусти є повноваженням оперативних підрозділів МВС України.

Під оперативним пошуком слід розуміти форму оперативно-розшукової діяльності, що є системою розвідувально-пошукових заходів, які здійснюються її уповноваженими суб'єктами для отримання та перевірки первинної інформації стосовно осіб, предметів і подій, що становлять для оперативних підрозділів оперативний інтерес, з метою виявлення ознак злочину чи спростування інформації про нього. Наведемо основні ознаки оперативного пошуку [8]:

об'єкти оперативного пошуку – це особи, предмети та події (факти), які є джерелами оперативної інформації;

основним критерієм включення певної особи, предмета і події до об'єктів оперативного пошуку є те, що вони становлять оперативний інтерес для оперативних підрозділів правоохоронних органів, а первинна інформація про них є оперативно значущою для цих підрозділів;

оперативний пошук здійснюється поза зв'язком із конкретною особою або фактом, виконанням окремих завдань, розкриттям і розслідуванням окремих злочинів, а також уже відомими фактами й особами;

здійснення оперативного пошуку ґрунтується на потенційній можливості розпізнання об'єкта пошуку за попередньо відомими ознаками, що властиві саме цим ще невідомим конкретним об'єктам пошуку (особі, предмету, події (факту) та підлягають установленню в ході його здійснення;

основними завданнями оперативного пошуку є отримання первинної інформації про осіб, предмети, події (факти), які становлять для оперативних підрозділів оперативний інтерес, а також перевірка цієї інформації для виявлення ознак злочину чи спростування інформації про нього;

зміст оперативного пошуку передбачає постійну, активну цілеспрямовану пошукову роботу, яка становить систему розвідувально-пошукових заходів, що здійснюються як особисто

суб'єктами пошуку (особистий пошук), так і з залученням до нього відповідних сил і засобів, у тому числі інформаційних систем, відео-, аудіозапису, кіно- та фотозйомки тощо;

підставою для початку пошуку первинної оперативної значущої інформації є законодавчий припис (пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України);

для проведення розвідувально-пошукових заходів достатньо лише припущення стосовно підготовки чи вчинення злочину за наявністю окремих ознак, що вказують на такі діяння або на осіб, які готують, учиняють чи вчинили злочин, причому таке припущення може мати характер версії, ґрунтованої на певних фактах;

оперативний пошук здійснюється в місцях найімовірнішого виявлення об'єктів пошуку, зокрема там, де криміногенні процеси мають тенденцію до повторюваності, регулярності проявів у часі та просторі, де можлива поява осіб, які готують, учиняють чи вже вчинили злочин, спостерігається концентрація криміногенного контингенту;

час і місце оперативного пошуку залежно від обставин визначаються суб'єктами пошуку та відповідними приписами (функціональними обов'язками, вказівками, планами тощо).

Звідництво для розпусти є прихованим злочином, тобто люди, яким стало відомо про його вчинення, не часто повідомляють про це правоохоронні органи. В. Ц. Абрамян та О. Б. Западнюк указують на те, що звідництво має великий коефіцієнт латентності, особливо у вуличній проституції. Дуже важко виявити і зафіксувати осіб-посередників, які залучають і контролюють вуличних повій, оскільки факт звідництва виявляється лише в дозволі сутенера «рекламувати» послуги повії на конкретній визначеній території [9]. Це підкреслює необхідність проведення оперативними підрозділами МВС України активної роботи щодо виявлення таких злочинів.

Пошук фактичних даних про конкретну протиправну діяльність має свої особливості. Об'єкти оперативного пошуку окремого злочину визначаються залежно від специфіки його вчинення. Узагальнивши практику боротьби зі звідництвом для

розпусти, вважаємо, що відповідна робота оперативних підрозділів МВС України повинна бути спрямована на встановлення:

осіб, які мають задум учинити звідництво для розпусти, з метою вивчення можливості запобігання злочину або документування протиправної діяльності;

осіб, які готуються до звідництва для розпусти;

осіб, які вже займаються звідництвом для розпусти;

осіб, яких утягують у розпусні дії, та вже залучених до надання сексуальних послуг;

осіб, які користувалися послугами звідників для розпусти;

свідків та очевидців звідництва для розпусти;

приміщень та інших місць, які використовуються для розпусти;

грошей і цінностей, які були витрачені на організацію злочинної діяльності, джерел їх надходження;

незаконного доходу, тобто грошей і цінностей, отриманих злочинним шляхом. Крім того, необхідно вжити заходів щодо встановлення інших матеріальних цінностей причетних до таких злочинів осіб із метою можливого забезпечення в майбутньому позову стосовно відшкодування завданих ними збитків;

предметів і документів, що мають оперативно-розшукове та доказове значення. Це можуть бути деталізації (роздруківки) телефонних з'єднань причетних до протиправної діяльності осіб, боргові розписки, насамперед осіб, утягнутих у розпусні дії, електронні носії інформації з записами відеокамер спостереження в приміщеннях, де розташовані місця розпусти, наявних неподалік автостоянках тощо;

обставин та умов, що сприяють звідництву для розпусти;

конкретних фактів звідництва для розпусти;

інших фактичних даних про звідництво для розпусти.

Пошук фактичних даних про звідництво для розпусти повинен мати послідовний характер і передбачати постійну активну діяльність оперативних підрозділів МВС України відповідно до вимог чинного законодавства. На нашу думку, можна виділити такі напрями зазначеної діяльності:

отримання та перевірка заяв або повідомлень про звідництво для розпусти від громадян, яким стало відомо про такі факти;

пошук фактичних даних про звідництво для розпусти в мережі Інтернет;

робота з особами, які конфіденційно співробітничать з оперативними підрозділами МВС України, спрямована на встановлення конкретних фактів та обставин звідництва для розпусти;

взаємодія з іншими правоохоронними й державними органами, закордонними колегами з метою отримання від них і подальшої перевірки інформації про звідництво для розпусти;

взаємодія з неурядовими організаціями, до сфери діяльності яких належить протидія торгівлі людьми, а також захист осіб, постраждалих від сексуального насильства або експлуатації, з метою отримання від них відповідної інформації та подальшої її перевірки;

моніторинг повідомлень у засобах масової інформації про звідництво для розпусти, а також перевірка результатів журналістських розслідувань у цій сфері;

моніторинг діяльності туристичних і транспортних фірм, агенцій працевлаштування, найму, ескорт-агенцій та шлюбних бюро щодо отримання інформації про звідництво для розпусти;

перевірка повідомлень, що надходять на гарячі лінії, спрямовані на допомогу потерпілим від торгівлі людьми, сексуального насильства тощо;

робота з особами, раніше засудженими або затриманими за звідництво для розпусти, інші злочини проти моральності або торгівлю людьми, з метою отримання інформації про раніше не встановлені факти й обставини звідництва для розпусти;

опрацювання та перевірка інформації, отриманої від уже відомих потерпілих від злочинів проти моральності або торгівлі людьми, їх близьких і родичів, про ще невідомі факти й обставини звідництва для розпусти;

оброблення інформації про ще не встановлені факти й обставини звідництва для розпусти під час здійснення інших кримінальних проваджень.

Якщо проведені заходи дали змогу встановити й зафіксувати фактичні дані про звідництво для розпусти, слід з'ясувати, чи може певна особа звернутися до міліції з заявою про вчинення даного злочину та, в позитивному випадку,

прийняти її. Згідно зі ст. 214 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України [10], слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова в прийнятті й реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається. Слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним із будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний унести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань і розпочати розслідування. Слідчого, який здійснюватиме досудове розслідування, визначає керівник органу досудового розслідування. Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Крім того, відповідно до ст. 10 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [7], з урахуванням змін у зв'язку з прийняттям КПК України [10], унесених у 2012 році [11], матеріали оперативно-розшукової діяльності використовуються як приводи та підстави для початку досудового розслідування, для отримання фактичних даних, що можуть бути доказами в кримінальному провадженні, а також для попередження, виявлення, припинення й розслідування злочинів.

Проведене дослідження комплексу питань, пов'язаних із боротьбою зі звітництвом для розпусти, дає змогу зробити висновок, що за такі діяння Кримінальним Кодексом України [4] передбачена відповідальність, а пошук і фіксація фактичних даних про ці злочини належать, згідно з чинним законодавством, до завдань оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів МВС України. Правове забезпечення оперативно-розшукової діяльності змінюється у зв'язку з адаптацією національного законодавства до європейських стандартів відповідно до міжнародних зобов'язань держави, прийняттям у 2012 році нового КПК України [10].

На підставі вивчення практики пошуку фактичних даних про звітництво для розпусти наведено особливості здійснення

такої роботи оперативними підрозділами МВС України в сучасних умовах, а також визначено об'єкти оперативного пошуку та його напрями, що сприятиме підвищенню рівня теоретичної підготовки працівників цих підрозділів.

Результати дослідження можуть бути використанні як у повсякденній роботі оперативних підрозділів МВС України для пошуку та фіксації фактичних даних про звідництво для розпусти, так і для вдосконалення організаційно-тактичних основ оперативно-розшукової діяльності загалом, а також під час проведення майбутніх наукових досліджень у цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Столичні правоохоронці викрили сутенерок, які організовували «дозвілля» клієнтам престижних готелів / ВЗГ ГУМВС України в місті Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/831386>.

2. Міліція прикрила бордель / Високий вал: Чернігівська загальнополітична газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://newvv.net/crime/adventure/223168.html>.

3. Зубова Ю. Бар із «полуничкою» зачинила кримська міліція / СЗГ ГУМВС України в АР Крим [Електронний ресурс] / Ю. Зубова. – Режим доступу :

<http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/854171>.

4. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

5. Кримінальний кодекс України : наук.-практ. комент. / [Баулін Ю. В., Борисов В. І., Гавриш С. Б. та ін.] ; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К. : Концерн Ін Юре, 2003. – 1196 с.

6. Васильєв А. А. Створення або утримання місць розпусти і звідництво: тлумачення об'єктивної сторони злочину / А. А. Васильєв, О. С. Пироженко // Публічне право. – 2012. – № 3 (7). – С. 131–136.

7. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

8. Погорецький М. А. Пошукові ознаки об'єктів оперативного пошуку: поняття та сутність [Електронний ресурс] / М. А. Погорецький, В. П. Шеломенцев. – Режим доступу :

http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VAUMVS/2010_4/pogoret.pdf.

9. Абрамян В. Ц. Про стан боротьби зі створенням та утриманням місць розпусти і звідництвом [Електронний ресурс] / В. Ц. Абрамян, О. Б. Западнюк. – Режим доступу :

http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/2002_1/bakaev.htm.

10. Кримінальний процесуальний кодекс від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Голос України. – 2012. – № 90–91.

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4652-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 21. – Ст. 208.